

İstiare (Eğretileme) Sanatı

İstiare (Eğretileme) Sanatı Nedir Kısaca Bilgi

İstiare, bir bakıma teşbihin bir türüdür ve aslında kısaltılmış bir **teşbih** olarak düşünülebilir. Yani, “**istiare**” kelimesi veya cümlesi, gerçek anlamının ötesinde bir anlam ifade ettiği için hem bir mecaz hem de bir teşbih olarak kabul edilir. İstiareye konu olan kelimenin veya cümlenin gerçek anlamı veya başlangıçta ifade ettiği temel anlamı anlamak için engelleyici bir işaret bulunur. Dolayısıyla, istiareyi daha iyi anlamak için ilişkileri ve bağlantıları göz önünde bulundurarak teşbihi temel alarak açıklamak daha uygundur.

Bir sözün benzetme amacıyla başka bir söz yerine kullanıldığı edebi sanatlardan biridir.. **İstiare sanatı** de bir tür **teşbih sanatı**dır (benzetmedir) ancak benzeyen ya da kendisine benzetilen unsurlardan da yalnızca biri kullanılıp diğeri sezdirilir. Edebiyatta ve şiirde en çok kullanılan söz sanatlarından biridir.

İstiare Örneği

Ufuktaki lambanın fitili kısıldı yavaş yavaş
Ve akşam çöküverdi dağların üzerine

Benzeyen: X (güneş söylenmemiş, hissettirilmiş)
Kendisine benzetilen: lamba

Teşbih ile İstiare Farkları Benzerlikleri

Teşbih ve istiare, dilin özgünlüğünü ve ifade gücünü artıran iki temel dil sanatıdır. Bu sanatlar, kelimeleri sıradan bir ifade aracından daha fazlasına dönüştürerek metinlerin ve konuşmaların derinliğini artırır. Teşbih ve istiare, kelime oyunlarından çok daha fazlasını temsil eder; bunlar, dilin sanatsal ve duygusal boyutlarını keşfetmenin yoludur.

Teşbih, iki unsuru açıkça karşılaştırarak bir benzerlik ilişkisi kurar. Örneğin, “gözleri güneş gibi parlıyor” ifadesinde güneş ile kişinin gözleri arasında bir açık benzetme kurulmuştur. Bu tür açık benzetmeler, metindeki anlamı daha belirgin hale getirir ve okuyucunun gözünde canlanmasını sağlar.

İstiare ise daha gizli ve sezdirilen bir benzerlik ilişkisi içerir. Okuyucu veya dinleyici, bu ilişkiyi kendi zihinsel çabasıyla çözmek zorundadır. İstiare, bir unsurun zihnimize uyandırdığı başka bir unsur ile olan benzerliği anlatmayı amaçlar. Bu figür, dilin sınırlarını aşarak duygu ve düşünceleri

daha derin ve etkili bir şekilde ifade etmeye yardımcı olur.

Teşbih ve istiare ayrıca soyut kavramları somutlaştırma amacı güderler. Bu, kelimelerin gücünü artırarak metinleri daha çarpıcı hale getirir. Örneğin, başarı ihtimali az olan bir iş için uğraşmayı “iğneyle kuyu kazmaya” benzetmek, soyut bir kavramı somut ve anlaşılır bir şekilde ifade etmenin bir yoludur.

Sonuç olarak, teşbih ve istiare, dilin derinliklerini keşfetmenin ve duygusal zenginliklerini ifade etmenin bir yoludur. Bu sanatlar, metinleri daha canlı, etkileyici ve anlam dolu hale getirir, okuyucuları veya dinleyicileri metne daha fazla katılım sağlamaya teşvik eder. Dilin gücünü vurgular ve iletişimde derinliği artırır.

İstiare (Eğretileme)

İstiarenin Çeşitleri (Türleri)

Kapalı İstiare

Yalnızca benzeyenin söylendiği istiaredir. Bütün kişileştirmeler, kapalı istiaredir.

“Uçtukça hayâl-i yâr gözden”

Bu dize, sevgilinin hayalini bir kuşa benzeterek yapılan bir kapalı istiaredir. Bu örnekte, sevgilinin hayali kuşa benzemektedir, ancak kendisine benzetilen kuş ifadesi kullanılmadan sadece uçuş özelliği belirtilmiştir. İstiare-i mekniyye olarak adlandırılan bu figür, gerçek anlamın dışında bir anlamın sezdirildiği bir retorik sanattır.

Bu tür kapalı istiareler, iki nesne veya kavram arasındaki benzerliği vurgular ve okuyucunun veya dinleyicinin daha derin bir anlamı anlamasını gerektirir. Sözün gerçek anlamının dışında kullanıldığını gösteren bir karine içerir. Bu karine, kapalı istiarenin kullanıldığı noktada, gerçek anlamın anlaşılmasını sağlar ve böylece okuyucunun düşünmesini teşvik eder.

Kapalı istiareler, sıradan ifadelerin ötesine geçerek metni daha çekici ve derin hale getirir. Ayrıca, bu tür istiarelerin açıkça ifade edilmesi, onların etkisini azaltabilir çünkü benzerlik ilişkisi daha açık ve basit hale gelir. Dolayısıyla, kapalı istiareler, dilin gücünü ve zenginliğini vurgular ve metni daha çarpıcı hale getirir.

– Firakınla şu gönlüm bin bir hüzün deriyor

Benzeyen: kalp
Avuçlarında kalbim damla damla eriyor
Kendisine benzetilen: X (mum, söylenmemiş)

Varın söylen şu hayına
Girmesin benim kanıma
Bir ateş düştü canıma
Tüterim kimseler bilmez

Benzeyen: X (sevda, söylenmemiş)
Kendisine benzetilen: ateş

Rüzgâr mı getirdi yoktu az önce
Dağlardan yürüyen suskun akşamı

Benzeyen: (akşam)
Kendisine benzetilen: X (insan, söylenmemiş)

Açık İstiare

Yalnızca kendisine benzetilenin söylendiği söz sanatına istiare türlerinden açık istiare denir.

Mavi patiskalarını yırtan gemilerinle
Uzaktan seni düşünürüm İstanbul

Benzeyen: X (deniz, söylenmemiş)
Kendisine benzetilen: mavi patiska

Bak düştü ömrümden bir yaprak daha
Gelmezsen inan ki çıkmam sabaha

Benzeyen: X (gün, söylenmemiş)
Kendisine benzetilen: yaprak

Sabahtan uğradım ben bir fidana

Dedim mahmur musun, söyledi yok yok

Benzeyen: X (sevgili, söylenmemiş)
Kendisine benzetilen: fidan

Temsilî İstiare

Benzetmenin unsurlarından sadece birisiyle ve birden çok benzetme yönü kullanılarak gerçekleştirilen istiare çeşidine temsili istiare denir.

Tevfik Fikret'in "Hayat", Faruk Nafiz Çamlıbel'in "At", Yahya Kemal Beyatlı'nın "Sessiz Gemi" şiirleri temsili istiarenin kullanıldığı şiirlerden bazılarıdır.

Bin gemle bağlanan yağız at şâha kalkıyor
Gittikçe yükselen başı Allah'a kalkıyor
Son macerayı dinlememiş varsa, anlatın
Râm etmek isteyenler o mağrur, asil atın
Beyhudedir her uzvuna bir halka bulsa da
Boştur köpüklü ağzına gemler vurulsa da
Coştukça böyle sel gibi bağında hisleri
Bir gün başında kalmayacaktır seyisleri

NOT: Bu şiirde, esir olmak üzere olan bir milletin hürriyet mücadelesi "at" imgesiyle anlatılarak temsili istiare yapılmıştır.

[İstiare PDF İndir](#)

İstiare Sanatıyla İlgili Örnek Test Soruları:

Evvela dişlerimiz döküldü
Sonra saçlarımız
Arkasından birer birer arkadaşlarımız
Yukarıdaki şiirde hangi söz sanatı kullanılmıştır?
A) Teşhis B) Mecazı mürsel C) İntak D) İstiare E) Kinaye

ÇÖZÜM: Arkadaşlar sözcüğü dökülmüş fiili ile yaprağa benzetilmiş ancak benzetilen söylenmediği için kapalı istiare yapılmıştır.

Aşağıdaki dizelerin hangisinde istiare sanatı kullanılmıştır?

A) Bir masal anlatırdı geceye titrek sesin
Sorsam susar yıldızlar bilemezdim nerdesin
B) Ben seni öyle uzak iklimlerden çekerek
Yürüdük nice deniz nice çölden geçerek
C) Bir dünya kurmuşum yalnız seninle
Küsüp de başıma yıkma bu akşam
D) Bağlanır yollarınız belki hiç gelmezsiniz
Oysa hep burdasınız, bunu siz bilmezsiniz
E) Gül tutmaya layık ellerin senin

Güzel sözle süslü dillerin senin

ÇÖZÜM: A seçeneğinde ikinci dizede "Sorsam yıldızlar susar" denilmektedir. Yıldızların susması mümkün değildir. Şu halde yıldız insana benzetilmiş ama insan kullanılmamıştır. Bu durumda dizede kapalı istiare kullanılmıştır.

2. Azrailin gelir kendi, ne ağa der ne efendi
Sayılı günler tükendi, yolun sonu görünüyor

Bu dizelerde geçen, "yolun sonu" sözünde, aşağıdaki açıklamalardan hangisine uygun bir söz sanatı vardır?

- A) Bir durumu, gerçekte olduğundan daha üstün gösterme
- B) Bir sözü benzetme amacıyla başka bir söz yerine kullanma
- C) Birden çok anlamı bulunan bir sözcüğü uzak anlamıyla kullanma
- D) İnsanlara özgü bir niteliği cansız varlıklara aktarma
- E) Bir olguyu, gerçek nedeninin dışında, hoş giden bir nedene bağlama

ÇÖZÜM: İfadenin kullanıldığı bağlama bakımından "yolun sonu"ndan kastın hayatın sonu, ölüm olduğu anlaşılacaktır. Ölüm kelimesi kastedilmiş ama kullanılmamıştır.